

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

ДЕНИСЕНКА МИКОЛИ ПАВЛОВИЧА

на дисертацію ЩАДИЛА МАКСИМА ІГОРОВИЧА на тему:

**«БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА»,**

подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

за спеціальністю 073 «Менеджмент»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Підприємство є відкритою соціально-економічною системою, функціонує в динамічному зовнішньому середовищі, характерними рисами якого є наявність високого рівня нестабільності та конкурентної боротьби, у зв'язку з чим відбувається зміна підходу до розроблення заходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності та забезпечення безпеки на підприємстві. В сучасних умовах питання формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності та забезпечення безпеки на підприємстві в Україні обумовлені наявністю низки чинників, основними з яких слід вважати такі: висока динамічність зовнішнього середовища, зокрема як результат впливу: пандемії COVID-19 й повномасштабної війни; поява нових соціально-економічних систем на ринку та посилення інноваційної активності; змін в суспільному устрої й потребах споживачів. З урахуванням зазначеного доцільно констатувати, що завданням підприємства є формування такого безпекового механізму, який дозволить не лише забезпечити виживання соціально-економічної системи, але й підвищити її рівень конкурентоспроможності на ринку. Все це привертає особливу увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців та є закономірним у контексті підвищення рівня конкурентоспроможності й забезпечення безпеки.

Зважаючи на вищезазначене, дисертацію Щадिला М.І. слід вважати важливим елементом системи теоретичних та методичних положень й кроком у напрямі розроблення низки цілеспрямованих заходів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням формування належного безпекового механізму, що підтверджує її актуальність та суттєве наукове значення в сучасних умовах господарювання.

Роботу виконано згідно з планами наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номер державної реєстрації 0121U112498).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ Й ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЇ

За результатами ознайомлення зі змістовним наповненням дисертації Щадила М.І. «Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» та науковими працями здобувача вважається за доцільне зробити висновок про те, що представлені в них наукові положення й рекомендації характеризуються достатньо високим рівнем достовірності та науковості, ключові положення, а також висновки, належним чином обґрунтовані. Значним чином цьому сприяло проведення Щадилом М.І. критичного та детального аналізування основних наукових й практичних праць за проблематикою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, пов'язаних з формуванням механізму забезпечення його безпеки. Слід відмітити, що здобувачем використані у роботі сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, доцільність та ефективність яких підтверджена їх практичною цінністю на рівні суб'єктів господарювання. Важливим внеском здобувача, що підтверджує достатньо високий рівень обґрунтованості наукових положень дисертації за проблематикою дослідження є їх успішна апробація на провідних конференціях різного рівня.

Отримані Щадилом М.І. результати роботи характеризуються науковою

новизною, є придатними для подальшого удосконалення існуючих та розроблення нових теоретико-методичних положень й прикладних аспектів вирішення проблемних питань підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його безпеки.

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ

Структура дисертації складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг наукової роботи становить 215 сторінок. Робота містить: 33 таблиці; 38 рисунків, з яких 13 охоплюють 13 повних сторінок; 11 додатків, що розміщені на 21 сторінці; список використаних джерел складається із 192 позицій на 19 сторінках. Обсяг основного тексту дисертації становить 161 сторінку.

У першому розділі «Теоретичні та методичні засади безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» (ст. 15-72) розглянуто сутність поняття «конкурентоспроможність», визначено основні етапи розвитку конкуренції та досліджено поняття «конкуренція», охарактеризовано основні етапи розвитку маркетингу як основної системи конкурентної боротьби на ринку в Україні. Представлено ключові погляди, що характеризують сутність поняття «конкурентні переваги» та визначено їх властивості. Узагальнено наукове бачення щодо еволюційних змін важливості ресурсів як конкурентних переваг підприємства. Проведено морфологічну структурування поняття «конкурентоспроможність» та сформовано модель її сутнісних елементів. Розглянуто понятійно-категоріальний апарат безпекового механізму. Проведено ретроспективне аналізування сутності безпеки й основних поглядів на неї, в також понять: «безпека підприємства», «механізм» та «безпекова діяльність підприємства». Досліджено особливості підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств та охарактеризовано переваги й недоліки основних методів оцінювання. Сформовано відповідну теоретичну модель

підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства з використанням безпекового механізму.

У другому розділі «Аналітичне підґрунтя формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» (ст. 73-125), проведено аналізування стану діяльності промислових підприємств України та розглянуто специфіку підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств провідних країн світу. Сформовано діаграму проблемних сполучень внаслідок такого аналізування. Досліджено особливості використання методичного підходу до оцінювання рівня конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті розвитку безпекового механізму. Розроблено відповідну модель оцінювання та розраховано інтегральний показник на рівні окремо взятих промислових підприємств України. Здійснено декомпозицію постпандемічного та поствоєнного середовища функціонування промислових підприємств України та удосконалено основну модель аналізування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності для них.

У третьому розділі «Підходи до удосконалення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства» (ст. 126-172) розглянуто ресурсне забезпечення безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств України. Представлено зведену матрицю оцінювання варіантів ресурсного забезпечення процесу реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства та здійснено його удосконалення у частині протидії загрозам в умовах воєнного стану й алгоритм поетапної системи розроблення і вибору стратегії його реалізації, а також відповідну матрицю.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Детальне та глибоке ознайомлення із дисертацією Щадила М.І. дало підстави для виокремлення основних елементів наукової новизни, отриманих автором у результаті проведеного дослідження, серед яких науковий інтерес становлять такі:

1. Вдосконалено методичне забезпечення аналізування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства:

– обґрунтовано сутність й особливості використання методу функціонального моделювання IDEF0, що формує основу для коригування активності суб'єктів безпеки стосовно ліквідації внутрішніх й зовнішніх загроз (п. р. 2.3);

– представлено у вигляді результату моделювання основну функціональну модель аналізування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислових підприємств України (рис. 2.22) й охарактеризовано усі її ключові блоки через метод IDEF0 (рис. 120-123).

2. Вдосконалено науково-практичний підхід до оцінювання ресурсного забезпечення реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства:

– проведено дослідження сутності та основних видів ресурсного забезпечення реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства (ст. 126-129);

– здійснено оцінювання трьох основних складових забезпечення у відповідності до визначених рівнів достатності (низький, середній, високий), що уможлиблює для суб'єктів безпеки генерування конструктивних рішень відповідно до обраного вектору підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства (п. р. 3.1).

3. Вдосконалено безпековий механізм протидії загрозам підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства в умовах воєнного стану:

– обґрунтовано положення та елементи сутності загроз конкурентоспроможності промислового підприємства (ст. 139-140);

– визначено сукупності та ієрархічні впорядкованості впливу ключових зовнішніх й внутрішніх загроз (п. р. 3.2) формування інформаційного підґрунтя для вибору оптимального варіанту заходів (ст. 142-153).

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дисертації Щадила М.І. представлені результати дослідження, що мають певну цінність для розвитку теорії та практики менеджменту. Одержані здобувачем результати уможливають: формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та його оцінювання; розроблення та реалізацію механізму протидії основним загрозам; удосконалення підходу до побудови стратегії реалізації безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені у роботі, були безпосередньо використані такими підприємствами: ПАТ «Концерн-Електрон» (довідка про впровадження №4/448 2022 року), ТзДВ Страхова компанія ГАРДІАН (акт про впровадження від 02.08.2023), ТзОВ Веста Енерджі (акт про впровадження № 24.07-1 від 24.07.2023).

Результати наукових розробок використовуються в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ у межах вивчення навчальних дисциплін «Безпека організації», «Сучасні концепції управління та економічного розвитку», «Теорія і методологія безпеки соціально-економічних систем», «Управлінсько-безпекове консультування», «Безпековоорієнтоване управління інноваціями» (акт про впровадження № 45 від 26.10.2022).

ПОВНОТА ВІДОБРАЖЕННЯ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЯХ

За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць: 5 публікацій – у наукових фахових виданнях України, 1 публікація – у виданні за кордоном, 7 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 3,97 др. арк., з яких особисто здобувачеві належить 3,58 друкованих аркушів. Зазначене у достатній мірі відображає основні наукові положення роботи Щадила М.І.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Незважаючи на достатньо високий рівень обґрунтованості теоретичних та методичних положень дисертації Щадила М.І., вважається за доцільне висловити зауваження та відмітити окремі положення дискусійного характеру:

1. У підрозділі 1.1. автором здійснено детальне дослідження сутності конкуренції та її особливостей для окремого виду соціально-економічних систем. Водночас не досить чітко окреслено відмінності між базовими термінами, як то: «конкурентні переваги» та «конкурентоспроможність».

2. У табл. 1.11 та табл. 1.12 (ст. 66-68) здобувачем проведено SWOT-аналіз й PEST-аналіз промисловості України за 2018-2022 рр. з урахуванням впливу пандемії COVID-19, однак, у роботі не здійснено чіткого обґрунтування причин вибору цих методів та водночас не зроблено належного акценту на можливих її наслідках.

3. На рис. 2.8 (ст. 90) представлено сформовану діаграму проблемних сполучень внаслідок аналізування стану діяльності промислових підприємств України, що одночасно є відображенням узагальненого бачення автора. Проте автором не враховані у повній мірі особливості впливу пандемії, Індустрії 4.0 та не знайшли достатнього відображення ці елементи на діаграмі.

4. Представлене на рис. 2.9 (ст. 99) оцінювання рівня конкурентоспроможності промислового підприємства не доповнене часовими орієнтирами, при тому, що автор пропонує їх розглядати у якості одного з етапів проведення опитування.

5. У підрозділі 3.2 здобувачем здійснено ієрархічне упорядкування негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на підвищення рівня конкурентоспроможності промислового підприємства. Однак, слід зазначити, що визначений у роботі перелік загроз був сформований лише стосовно допомоги експертів, при цьому результати аналізування загальних тенденцій розвитку промисловості України за останні роки лишились поза увагою автора.

6. Незважаючи на наявність у роботі стилістичних та граматичних помилок, в

цілому, в ній не прослідковується суттєвого порушення змісту наукового стилю.

Проте вищеперераховані зауваження та дискусійні положення не мають принципового характеру й загалом не зменшують вагомість та цінність результатів дослідження, представлених Щадилем М.І.

ВІДПОВІДНІСТЬ РОБОТИ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ ДО ДИСЕРТАЦІЙ, ЩО ПОДАЮТЬСЯ НА ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Дисертація Щадила М.І. є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тематику на достатньо високому рівні. Вона відзначається науковою новизною та практичною цінністю, написана українською мовою й в цілому відповідає вимогам наукового стилю згідно норм та правил для здобуття ступеня доктора філософії. Робота здобувача виконана із дотриманням академічної доброчесності.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЮ

Дисертація Щадила Максима Ігоровича «Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства» є самостійною, завершеною комплексною кваліфікаційною працею, виконаною на достатньо високому науково-теоретичному рівні на актуальну тему з урахуванням вимог сьогодення. Отримані дисертантом результати дослідження характеризуються науковою новизною та теоретико-практичною цінністю. У роботі Щадила М.І. вирішено складне науково-практичне завдання, яке полягало в науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо формування безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. У дисертаційному дослідженні не виявлено фактів фальсифікації відомостей та даних.

Дисертація Щадила М.І. за своїм змістом відповідає спеціальності 073

«Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 й Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а автор Щадило Максим Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та підприємництва
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка

Микола ДЕНИСЕНКО

*Директор
наукової ради*

Микола Денисенко